

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษา ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัย และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร จากนั้น จัดทำโครงการเกษตรและนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อประเมินผลโครงการเกษตรที่จัดทำแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4.1 สถานภาพของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ตั้งบ้านเรือน และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ที่ประกอบอาชีพการเกษตรและขึ้นทะเบียนเกษตรกรตามระเบียบคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2546 จำนวน 507 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก จะทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชากร จำนวน 250 คน นำมาตอบแบบสอบถาม ทั้ง 4 ส่วน กลุ่มตัวอย่างที่ 2 โดยการคัดเลือกเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่างแรก โดยการให้สมัครแบบจำกัดโควตา จำนวน 25 คน เพื่อจัดทำโครงการและนำโครงการไปปฏิบัติ ประเมินโครงการ โดยใช้แบบประเมินโครงการตามแบบประเมินของกรมส่งเสริมการเกษตร

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลในการวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเสนอทั้งรูปแบบของการบรรยายความและตารางพร้อมการบรรยาย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ไว้เป็นหัวข้อตามลำดับ

คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทีชุมชน ผลการทดลองใช้และประเมินโครงการ ปรับปรุงโครงการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

การดำเนินการสอบถามข้อมูลเพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ความคาดหวังที่จะได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

(1) ข้อมูลด้านบุคคลและข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 3 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพทางสังคม (n = 250)

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพทางสังคม		
ข้าราชการ	4	1.60
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	6	2.40
สมาชิก อบต.	11	4.40
สมาชิกกลุ่มอาชีพ	229	91.60
เพศ		
ชาย	163	65.20
หญิง	87	34.80
อายุ		
กลุ่มอายุต่ำ (18-37 ปี)	33	13.20
กลุ่มอายุปานกลาง (38-52)	124	49.60
กลุ่มอายุสูง (53 ปีขึ้นไป)	93	37.20

ตาราง 3 (ต่อ)สถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพทางสังคม (n = 250)

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพการสมรส		
โสด	49	19.60
สมรส	193	77.20
หม้าย/หย่า	8	3.20
ระดับการศึกษา		
ชั้นประถมศึกษา	79	31.60
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	43	17.20
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	40	16.00
อนุปริญญา	48	19.20
ปริญญาตรีและสูงกว่า	40	16.00
อาชีพ		
ปลูกพืช	139	55.60
ไร่นาสวนผสม	58	23.20
เลี้ยงปศุสัตว์	53	21.20
รายได้ต่อเดือน (บาท)		
กลุ่มรายได้ 5,000-10,000	69	27.60
กลุ่มรายได้ 10,001-15,000	143	57.20
กลุ่มรายได้ 15,001-20,000	30	12.00
กลุ่มรายได้มากกว่า 20,000	8	3.20
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
กลุ่มออมทรัพย์	79	31.60
กองทุนหมู่บ้าน	139	55.60
กลุ่มเกษตรกร	143	57.20
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	20	8.00
ชมรมผู้สูงอายุ	12	4.80
สมาชิก อสม.	48	19.20

สถานภาพทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพทางสังคมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 91.60 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยแบ่งเป็นเพศชายจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 65.20 เพศหญิงจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 โดยกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 49.38 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสจำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 77.20 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 มีผู้ประกอบอาชีพปลูกพืชมากที่สุดจำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 กลุ่มผู้มีรายได้ 10,001-15,000 บาทมากที่สุดจำนวน 143 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.20 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมากที่สุดจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 57.20

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคม

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคมผู้ตอบแบบสอบถาม จะแบ่งออกเป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร และความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ซึ่งผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ก. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร จะแบ่งออกเป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ความรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้เข้าร่วม ความพึงพอใจในการเข้าร่วม และเชื่อว่าโครงการเกษตรสามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ ซึ่งแบ่งระดับการวิเคราะห์มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 4 ระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร (n = 250)

ระดับความรู้ความเข้าใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	0	0
ปานกลาง	71	28.40
มาก	179	71.60
มากที่สุด	0	0

จากตาราง 4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 28.40 ความรู้ความเข้าใจในระดับมากจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 71.60

ตาราง 5 ระดับความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง (n = 250)

ระดับความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	12	4.80
น้อย	34	13.60
ปานกลาง	163	65.20
มาก	29	11.60
มากที่สุด	12	4.80

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งน้อยที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 เต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมน้อยจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 เต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมปานกลางจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 65.20 เต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 และเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 6 ระดับความรู้สึกเสียใจที่บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ (n = 250)

ระดับความรู้สึกเสียใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	1	0.40
น้อย	123	49.20
ปานกลาง	111	44.40
มาก	3	1.20
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะมีความรู้สึกเสียใจที่บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้น้อยที่สุดจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 รู้สึกเสียใจน้อยจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 รู้สึกเสียใจปานกลางจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 44.40 รู้สึกเสียใจมากจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 และรู้สึกเสียใจมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 7 ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมจัดทำโครงการเกษตร (n = 250)

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	75	30.00
ปานกลาง	112	44.80
มาก	51	20.40
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกพึงพอใจต่อการเข้าร่วมจัดทำโครงการเกษตรน้อยจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีความรู้สึกพึงพอใจต่อการเข้าร่วมจัดทำโครงการปานกลางจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 มีความรู้สึกพึงพอใจต่อการเข้าร่วมจัดทำโครงการมากจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 และมีความรู้สึกพึงพอใจต่อการเข้าร่วมจัดทำโครงการมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 8 ระดับความเชื่อว่าโครงการเกษตรสามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ (n = 250)

ระดับความเชื่อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	30	12.00
ปานกลาง	148	59.20
มาก	72	28.80
มากที่สุด	0	0

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อว่าโครงการเกษตรสามารถแก้ไข ปัญหาของเกษตรกรได้น้อยจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 เชื่อว่าโครงการเกษตรสามารถ แก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ปานกลางจำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20 และเชื่อว่าโครงการ เกษตรสามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้มากจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80

ข. ความคาดหวังประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการ เกษตร จะแบ่งออกเป็นหวังว่าจะได้ประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร หวังว่า จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและสามารถพึ่งตนเองได้ หวังว่าปัญหาของเกษตรกร จะได้รับการแก้ไข หวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในชุมชน และหวังว่าโครงการ จะกำหนดอนาคตของเกษตรกรเป็นสิ่งที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งแบ่งระดับการวิเคราะห์มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 9 ระดับความหวังว่าจะได้รับประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร (n = 250)

ระดับความหวังว่าจะได้รับ ประโยชน์ ฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	56	22.40
ปานกลาง	20	8.00
มาก	174	69.60
มากที่สุด	0	0

จากตาราง 9 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความหวังว่าจะได้รับประโยชน์ต่อการแก้ไข ปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรน้อยจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 หวังว่าจะได้รับประโยชน์ ต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงปานกลางจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 หวังว่าจะได้รับ ประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงมากจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 69.86

ตาราง 10 ระดับความหวังว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและสามารถพึ่งตนเองได้
(n = 250)

ระดับความหวังว่าจะเป็นการ สร้างความเข้มแข็ง ๓	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	68	27.20
ปานกลาง	68	27.20
มาก	102	40.80
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 10 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความหวังว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและสามารถพึ่งตนเองได้น้อยจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 หวังว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและสามารถพึ่งตนเองได้ปานกลางจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 หวังว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและสามารถพึ่งตนเองได้มากจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 และหวังว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและสามารถพึ่งตนเองได้น้อยจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 11 ระดับความหวังว่าปัญหาของเกษตรกรจะได้รับการแก้ไขและจะส่งผลให้ตนเอง
และครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (n = 250)

ระดับความหวังว่าปัญหาของ เกษตรกรจะได้รับการแก้ไข	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	1	0.40
น้อย	20	8.00
ปานกลาง	194	77.60
มาก	22	8.80
มากที่สุด	13	5.20

จากตาราง 11 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังว่าปัญหาของเกษตรกรจะได้รับการแก้ไขและจะส่งผลให้ตนเองและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นน้อยที่สุดจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 คาดหวังว่าปัญหาของเกษตรกรจะได้รับการแก้ไขน้อยจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 คาดหวังว่าปัญหาของเกษตรกรจะได้รับการแก้ไขปานกลางจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 77.60 คาดหวังว่าปัญหาของเกษตรกรจะได้รับการแก้ไขมากจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80 และคาดหวังว่าปัญหาของเกษตรกรจะได้รับการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.20

ตาราง 12 ระดับความหวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับมากขึ้นจากเกษตรกรในชุมชน (n = 250)

ระดับความหวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับมากขึ้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	1	0.40
น้อย	14	5.60
ปานกลาง	199	79.60
มาก	36	14.40
มากที่สุด	0	0

จากตาราง 12 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับมากขึ้นจากเกษตรกรในชุมชนน้อยที่สุดจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 หวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับมากขึ้นจากเกษตรกรในชุมชนน้อยจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 หวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับมากขึ้นจากเกษตรกรในชุมชนปานกลางจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60 และหวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับมากขึ้นจากเกษตรกรในชุมชนมาก จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 14.40

ตาราง 13 ระดับความหวังว่าการมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกษตรกรได้ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนด
ขนาดของเกษตรกรเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด (n = 250)

ระดับความหวังว่าโครงการ กำหนดขนาดของตนดีที่สุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	50	20.00
ปานกลาง	73	29.20
มาก	127	50.80
มากที่สุด	0	0

จากตาราง 13 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามหวังว่าการมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกษตรกรได้ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดขนาดของเกษตรกรเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุดน้อยจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 หวังว่าการมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกษตรกรได้ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดขนาดของเกษตรกรเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุดปานกลางจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 หวังว่าการมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกษตรกรได้ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดขนาดของเกษตรกรเองเป็นสิ่งที่ดีที่มากที่สุดมากจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80

(3) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการ
เกษตร

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการจัดทำ
แผนพัฒนาโครงการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ออกเป็น ด้านการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการ
จัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ด้านการมีส่วนร่วมทำ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการ
เกษตร ด้านการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร และด้าน
การมีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ซึ่งผลการวิจัยมี ดังนี้

ก. ด้านการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร
จะแบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ส่วนร่วมในการวิเคราะห์ หาสาเหตุ ส่วนร่วม
ในการกำหนดความสำคัญของปัญหา ส่วนร่วมในการเสนอแนะหาวิธีการแก้ไขปัญหา และส่วน
ร่วมในการเลือกวิธีการในการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งเป็นระดับดังนี้

ตาราง 14 ระดับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาของเกษตรกรในชุมชน (n = 250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	82	32.80
ปานกลาง	43	17.20
มาก	113	45.20
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 14 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาของเกษตรกรในชุมชนโดยผ่านเวทีประชาคมน้อยจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 32.80 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหাপานกลางจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาจำนวนมากจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 และการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหามากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 15 ระดับการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (n = 250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	76	30.40
ปานกลาง	104	41.60
มาก	58	23.20
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 15 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่อที่ประชุมเวทีประชาคมน้อยจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหাপานกลางจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 41.60 มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์

หาสาเหตุของปัญหาจำนวนมากจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหามากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 16 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดว่าปัญหาใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน (n = 250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดความสำคัญของปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	127	50.80
ปานกลาง	81	32.40
มาก	30	12.00
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 16 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการกำหนดว่าปัญหาใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากันในที่ประชุมเวทีประชาคมน้อยจำนวน 127 คน คิดเป็น ร้อยละ 50.80 มีส่วนร่วมในการกำหนดว่าปัญหาใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากันปานกลางจำนวน 81 คน คิดเป็น ร้อยละ 32.40 มีส่วนร่วมในการกำหนดว่าปัญหาใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากันมากจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 และมีส่วนร่วมในการกำหนดว่าปัญหาใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากันมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 17 ระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกับผู้อื่น (n = 250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	46	18.40
ปานกลาง	134	53.60
มาก	58	23.20
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 17 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกับผู้อื่นในที่ประชุมเวทีประชาคมน้อยจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 18.40 มีส่วนร่วมในการเสนอแนะหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกับผู้อื่นปานกลางจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 53.60 มีส่วนร่วมในการเสนอแนะหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกับผู้อื่นมากจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกับผู้อื่นมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 18 ระดับการมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่น (n=250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีในการแก้ไขปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	60	24.00
ปานกลาง	120	48.00
มาก	70	28.00
มากที่สุด	0	0

จากตาราง 18 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่นในที่ประชุมเวทีประชาคมน้อยจำนวน 60 คน คิดเป็น ร้อยละ 24.00 มีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่นปานกลางจำนวน 120 คน คิดเป็น ร้อยละ 48.00 และมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่นมากจำนวน 70 คน คิดเป็น ร้อยละ 28.00

ข. ด้านการมีส่วนร่วมทำ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการเกษตร จะแบ่งออกเป็นการเข้าประชุมเวทีประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร การช่วยเหลือประสานงานในการจัดทำแผน การเชิญชวนคนอื่นในชุมชนให้เข้าร่วมเวทีประชาคม การได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดทำแผน และการเข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการเกษตร โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 19 ด้านการมีส่วนร่วมทำ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ลำดับ	ข้อความ	ไม่ใช่		ใช่	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ท่านเข้าร่วมประชุมเวทีประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	98	39.20	152	60.80
2.	ท่านได้ช่วยเหลือประสานงานในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย	170	68.00	80	32.00
3.	ท่านได้เชิญชวนคนอื่นในชุมชนให้เข้าร่วมเวทีประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	192	76.80	58	23.20
4.	ท่านได้รับมอบหมายจากเวทีประชาคมให้รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	184	73.60	66	26.40
5.	ท่านได้เข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการเกษตรตามแผนงานหรือโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาโครงการเกษตร	184	73.60	66	26.40

จากตาราง 19 พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 250 คน คิดเป็น ร้อยละ 100.00 มีค่าเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมทำ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 6.684 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทำ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการเกษตรต่ำสุดเท่ากับ 5 คะแนน และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทำ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการเกษตรสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน

ค. การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการ การติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานในการจัดทำแผน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 20 ระดับการมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร (n=250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	26	10.40
น้อย	51	20.40
ปานกลาง	58	23.20
มาก	103	41.20
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 20 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรน้อยที่สุดจำนวน 26 คน คิดเป็น ร้อยละ 10.40 มีส่วนร่วมในการสังเกตน้อยจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 มีส่วนร่วมในการสังเกตปานกลางจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 มีส่วนร่วมในการสังเกตมากจำนวน 103 คิดเป็นร้อยละ 41.20 และมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 21 ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการเกษตร (n = 250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0	0
น้อย	83	33.20
ปานกลาง	77	30.80
มาก	78	31.20
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 21 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรน้อยจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 33.20 มีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าปานกลางจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 มีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้ามากจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 31.20 และมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตาราง 22 ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร(n = 250)

ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	15	6.00
น้อย	94	37.60
ปานกลาง	77	30.80
มาก	52	20.80
มากที่สุด	12	4.80

จากตาราง 22 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรน้อยที่สุดจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 มีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 37.60 มีส่วนร่วมในการประเมินผลปานกลางจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 มีส่วนร่วมในการประเมินผลมากจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80 และมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ง. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร แบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินสนับสนุน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุสิ่งของ และมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาด้านวิชาการในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 23 ด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ลำดับ	ข้อความ	ไม่ใช่		ใช่	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินเพื่อสนับสนุน ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	221	88.40	29	11.60
2.	ท่านมีส่วนร่วมและสนับสนุนวัสดุสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	164	65.60	86	34.40
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	122	48.80	128	51.20

จากตาราง 23 พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 250 คน คิดเป็น ร้อยละ 100.00 มีค่าเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 3.972 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรต่ำสุดเท่ากับ 3 คะแนน และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรสูงสุดเท่ากับ 6 คะแนน

(4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ตาราง 24 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ลำดับ	ข้อความ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ท่านไม่รู้ว่าทำไมจึงต้องจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	193	77.20
2.	ท่านไม่รู้ว่าทำไมเกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โครงการเกษตร	184	73.60
3.	ท่านไม่แน่ใจว่าปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรคืออะไร	170	68.00
4.	ท่านไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด	163	65.20

ตาราง 24 (ต่อ) ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ลำดับ	ข้อความ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.	ท่านคิดว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน	143	57.20

จากตาราง 24 พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรที่สำคัญ คือ 'ไม่รู้ว่าจะทำไมจึงต้องจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ทำไมเกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ไม่แน่ใจว่าปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรคืออะไร ไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด และคิดว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน

ตาราง 25 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

ลำดับ	ข้อความ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการเกษตร	193	77.20
2.	กำหนดบทบาทของการออกความคิดเห็นในที่ประชุม	184	73.60
3.	ควรจัดประชุมและแสดงผลการประชุมต่อกลุ่มเกษตรกร	170	68.00
4.	แผนพัฒนาโครงการเกษตรควรมีระยะเวลา 2 ปี - 5 ปี	163	65.20

จากตาราง 25 พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคตามลำดับ คือ ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการเกษตร กำหนดบทบาทของการออกความคิดเห็นในที่ประชุม ควรจัดประชุมและแสดงผลการประชุมต่อกลุ่มเกษตรกร และแผนพัฒนาโครงการเกษตรควรมีระยะเวลา 2 ปี - 5 ปี

(5) ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยแบ่งการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยจำแนกตามปัจจัยด้านบุคคล ระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยผลการทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

ก. ปัจจัยด้านบุคคลที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน โดยแบ่งการทดสอบออกเป็น 7 ข้อย่อย ดังนี้

1) เกษตรกรที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 26 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P-value
ชาย	163	3.17	1.09	1.49	248	0.14
หญิง	87	2.95	1.13			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามเพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติที่ผลการทดสอบได้ค่า $t = 1.49$ และค่า $P\text{-value} = 0.14$ ดังนั้นเพศจึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

2) เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 27 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4	170.43	42.61	0.42	0.79
ภายในกลุ่ม	245	24808.22	101.26		
รวม	249	24978.65			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 0.42 และค่า P -value = 0.79 ดังนั้น อายุจึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

3) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 28 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4	8.87	2.22	1.00	0.41
ภายในกลุ่ม	245	542.39	2.21		
รวม	249	551.26			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำ

แผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกันที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานโดยการทดลองสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 1.00 และค่า P -value = 0.41 ดังนั้นระดับการศึกษา จึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

4) เกษตรกรที่มีการประกอบอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 29 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P -value
ระหว่างกลุ่ม	4	5.64	1.42	2.15	0.08
ภายในกลุ่ม	245	160.46	0.66		
รวม	249	166.10			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 2.15 และค่า P -value = 0.08 ดังนั้น อาชีพจึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

5) เกษตรกรที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4	4.26	1.07	2.09	0.08
ภายในกลุ่ม	245	124.63	0.51		
รวม	249	128.89			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 2.09 และค่า P -value = 0.08 ดังนั้น รายได้จึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

6) เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 31 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4	3186.30	796.57	2.26	0.06
ภายในกลุ่ม	245	86296.28	352.23		
รวม	249	89482.58			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ แตกต่างกัน มีระดับการมี

ส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 2.26 และค่า P -value = 0.06 ดังนั้น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

7) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 32 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P -value
ระหว่างกลุ่ม	4	22.23	5.56	0.84	0.50
ภายในกลุ่ม	245	1618.27	6.61		
รวม	249	1640.50			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 0.84 และค่า P -value = 0.50 ดังนั้น การเป็นสมาชิกกลุ่มจึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ข. เกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 33 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4	8.87	2.22	1.00	0.41
ภายในกลุ่ม	245	542.39	2.21		
รวม	249	551.26			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า $F \text{ Ratio} = 1.00$ และค่า $P\text{-value} = 0.41$ ดังนั้น ระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตรจึงไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ค. เกษตรกรที่มีความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน

ตาราง 34 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

แหล่งความแปรปรวน	df	S.S.	M.S.	F Ratio	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4	8.88	2.22	3.29	0.01*
ภายในกลุ่ม	245	165.42	0.68		
รวม	249	174.30			

$p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ F ผลการทดสอบได้ค่า F Ratio = 3.29 และค่า P -value = 0.01 ดังนั้น ระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

เพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ จึงใช้วิธีของเซฟเฟ่ตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยซึ่งปรากฏผลดังตาราง 35

ตาราง 35 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เป็นรายคู่จำแนกตามประเภทของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ระดับความคาดหวังผลประโยชน์	มากที่สุด (4.00)	มาก (3.49)	ปานกลาง (3.57)	น้อย (3.43)	น้อยที่สุด (3.04)
มากที่สุด (4.00)	-	-	-	-	*
มาก (3.49)		-	-	-	-
ปานกลาง (3.57)			-	-	-
น้อย (3.43)				-	-
น้อยที่สุด (3.04)					-

* $p < .05$

จากตาราง 35 แสดงว่าเกษตรกรที่มีระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรมากที่สุดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร แตกต่างจากความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับความคาดหวังใน

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรน้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเกษตรกรที่มีระดับคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรมากที่สุดเห็นด้วยมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรน้อยที่สุด

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำเวทีชุมชน

จากการวิเคราะห์ค่าทางสถิติพบว่าตัวแปรบางตัวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยนำเทคนิควิธีการจัดเวทีชุมชนมาใช้ในการหาข้อมูลถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามาประกอบการวิเคราะห์จัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยการจัดเวทีชุมชนตำบลห้วยกะปิเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2549 ณ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยกะปิ มีผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนทั้งสิ้น 50 คน

ที่ประชุมเวทีชุมชนได้มีการนำเสนอปัญหา ดังนี้

- (1) การที่เกษตรกรไม่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร
- (2) ปัญหาดินเสื่อมสภาพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อยติดต่อกันเป็นเวลานาน

- (3) ปัญหาการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- (4) การใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้จัดลำดับความสำคัญของปัญหา คือ เกษตรกรไม่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยจัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหาได้ดังนี้

- (1) เกษตรกรไม่มีความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร
- (2) เกษตรกรไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง
- (3) เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่
- (4) เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือรัฐบาล
- (5) เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ดังแสดงในตาราง 36

ตาราง 36 ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข

ปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวทางการแก้ไข / ข้อเสนอแนะ
1. เกษตรกรไม่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	1. เกษตรกรไม่มีความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	- ให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยการจัดประชุมชี้แจงโครงการ
2. เกษตรกรไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง	2. เกษตรกรไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง	- จัดประชุมกลุ่มย่อย กำหนดบทบาทหน้าที่ และสร้างเครือข่าย
3. เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่	3. เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่	- จัดเวทีชุมชน กำหนดบทบาทให้เกษตรกรเสนอปัญหาในพื้นที่เพื่อสรุปปัญหาที่แท้จริง
4. เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	4. เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	- ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง กำหนดบทบาทให้เกษตรกรได้ออกความคิดเห็นในที่ประชุม
5. เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	5. เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	- ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการเกษตร - ให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร กำหนดบทบาทของคณะกรรมการ - ประชุมจัดทำแผนพัฒนาโครงการ นำเสนอผลคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม นำไปปฏิบัติ - จัดตั้งกลุ่ม สร้างเครือข่าย

ตาราง 36 ที่ประชุมเวทีชุมชนได้มีการนำเสนอปัญหาเพียง 1 ปัญหาคือ เกษตรกรไม่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร และได้จัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหาไว้คือ (1) เกษตรกรไม่มีความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร (2) เกษตรกรไม่รู้จักบทบาท

หน้าที่ของตนเอง (3) เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (4) เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือรัฐบาล (5) เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

4.2.2 ผลการวิเคราะห์โครงการพัฒนา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรพบว่าเกษตรกรไม่รู้ว่าจะทำไมจึงต้องจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ไม่รู้ว่าจะทำไมเกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ไม่แน่ใจว่าปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรคืออะไร ไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด และคิดว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำเวทีชุมชนคือ เกษตรกรไม่มีความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เกษตรกรไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือรัฐบาล เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ผู้วิจัยได้นำปัญหาทั้ง 2 ส่วนมาสังเคราะห์เพื่อให้สามารถระบุโครงการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งนับได้ว่าเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการให้ข้อมูล ค้นหาปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยการจัดประชุมชี้แจงโครงการ การจัดประชุมกลุ่มย่อย กำหนดบทบาทหน้าที่ และสร้างเครือข่าย การจัดเวทีชุมชน กำหนดบทบาทให้เกษตรกรเสนอปัญหาในพื้นที่เพื่อสรุปหาปัญหาที่แท้จริง การประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง กำหนดบทบาทให้เกษตรกรได้ออกความคิดเห็นในที่ประชุม การประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการเกษตร การให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร กำหนดบทบาทของคณะกรรมการ การประชุมจัดทำแผนพัฒนาโครงการ นำเสนอผล คัดเลือกโครงการที่เหมาะสม รับสมัครสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มเรียนรู้ สร้างเครือข่าย เพื่อให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติ

ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไปกำหนดโครงการพัฒนา คือโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นโครงการนำร่องของตำบลห้วยกะปิ

โครงการพัฒนาที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ คือ โครงการปลูกผักปลอดสารพิษ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาและการประเมินผล โครงการปลูกผักปลอดสารพิษเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการให้เกิดผลได้ในเวลาไม่นานนัก ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและพัฒนาโครงการ โดยการให้

กลุ่มเกษตรกรเรียนรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาดูงานแปลงตัวอย่าง การอบรมโดยใช้เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จเป็นวิทยากร และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน

4.2.3 ผลการทดลองใช้และปรับปรุงโครงการพัฒนา

1) การเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำผลจากการจัดทำเวทีชุมชนมาจัดทำโครงการ ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และวิธีการปฏิบัติ พร้อมจัดเตรียมแบบประเมินโครงการ คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จัดตั้งกลุ่ม การทำข้อตกลงร่วม เกษตรกรจะร่วมกันพิจารณาสถานที่ซึ่งจะใช้เป็นที่ประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันในแต่ละสัปดาห์ กำหนด วัน เวลาที่จะมีการประชุม ความคาดหวัง สิทธิและหน้าที่ของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการและวิทยากรที่เกี่ยวข้อง เมื่อเสร็จการประชุมในครั้งนี้ก็จะได้ข้อตกลงร่วม ในการดำเนินงานประสานงานด้านงบประมาณ สถานที่ และวิทยากร

2) การดำเนินงานโครงการ จัดกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยว โดยมีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นวิทยากรที่เลี้ยง ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก เริ่มตั้งแต่การวางแผน การมอบหมายภารกิจหน้าที่ของแต่ละคนในแต่ละช่วงเวลากำหนดงาน ให้เกษตรกรเรียนรู้จากประสบการณ์ เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม และเรียนรู้โดยการค้นพบ ระหว่างการเรียนรู้จะมีแปลงสำหรับใช้ฝึกปฏิบัติและทำความเข้าใจตั้งแต่หลักเบื้องต้น การลงมือปฏิบัติเองในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น การสำรวจแปลง การวิเคราะห์ระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะต่างๆ ที่เกษตรกรต้องเผชิญ การหาแนวทางแก้ไข การจัดการกับพืชในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต

3) การประเมินโครงการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินผลโครงการโดยใช้แบบประเมินโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร นำมาปรับปรุงใช้ในการประเมินโครงการ กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 25 คน

ผลการประเมินโครงการพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 25 คน ได้รับการถ่ายทอดความรู้ครบทุกขั้นตอน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติการผลิตผักที่ปลอดภัย และได้มาตรฐานตามข้อตกลงร่วมของกลุ่มได้ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 25 คนไม่พบว่ามีเกษตรกรคนใดใช้พันธุ์พืชที่มีการตัดต่อพันธุกรรม (GMO) ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และไม่มีการใช้สารเคมีอื่นๆ เช่นสารควบคุมการเจริญเติบโต สารจับใบ เป็นต้น

4) การปรับปรุงโครงการ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำผลการประเมินโครงการ และผลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการ ดังนี้

(1) วิธีดำเนินการโครงการ นอกจากการใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้แก่เกษตรกร การนำเกษตรกรศึกษาดูงานแปลงเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติแล้วยังได้สร้างการมีส่วนร่วม

โดยการให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการเรียนรู้จากการกระทำจริง ได้แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ของตนเอง

(2) การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน ได้แก่ แปลงเรียนรู้สำหรับการฝึกปฏิบัติร่วมกัน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำโครงการ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

4.2.4 ขั้นตอนการกำหนดโครงการพัฒนา

โครงการพัฒนาถือเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ทำให้เกษตรกรให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่การกำหนดโครงการพัฒนาแต่ละครั้งต้องมีขั้นตอนกระบวนการที่เหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการกำหนดโครงการพัฒนาไว้ ดังรายละเอียดตามภาพ 5

1. ขั้นกรอบแนวคิด	ดำเนินการให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม (ร่วมคิดปัญหา แนวทางแก้ไข ร่วมปฏิบัติ) ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร	โครงการพัฒนา (ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกร) สามารถจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพได้
ปัญหา เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร		

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	การจัดเวทีชุมชน
การทบทวนเอกสารงานวิจัย ปัญหาคือเกษตรกรไม่เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร	ปัญหาคือเกษตรกรไม่เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกรเพราะไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงและเข้าใจว่าการจัดทำแผนเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ปัญหาคือเกษตรกรไม่เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกรเพราะไม่เข้าใจ ไม่รู้บทบาทหน้าที่และไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

3. ขั้นการกำหนดโครงการ	แนวทางแก้ไขปัญหา	โครงการ
ปัญหา เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน	กำหนดโครงการที่เหมาะสมกับระยะเวลาและสภาพพื้นที่ จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการ กำหนดบทบาท ทำข้อตกลงร่วมของกลุ่ม จัดประชุมแสดงผลต่อที่ประชุม	การจัดอบรมให้ความรู้โดย นักวิชาการควบคุมักวิทยากรท้องถิ่น นำเกษตรกรศึกษาดูงาน และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เกษตรกรมีส่วนร่วม โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน

4. ขั้นการทดลองใช้และปรับปรุงโครงการ	เกษตรกรเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร	ขยายผลโครงการ
โครงการปลูกผักปลอดสารพิษตามกระบวนการมีส่วนร่วม	เกษตรกรไม่เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรกร	ปรับปรุงโครงการ

ภาพ 5 ขั้นตอนการกำหนดโครงการพัฒนา

4.3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

4.3.1 ข้อสรุปที่ได้จากแบบสอบถามและจากการจัดเวทีชุมชน

1) ข้อสรุปที่ได้จากแบบสอบถามผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

(1) จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น เพศชาย 163 คน และเพศหญิง 87 คน โดยมีอายุเฉลี่ย 49 ปี ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร พบว่ามีระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 71 คน และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 179 คน ด้านความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร พบว่ามีระดับความคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย มีจำนวน 56 คน มีระดับความคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 20 คน และมีระดับความคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 174 คน ปัญหาที่พบคือ เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนพัฒนาโครงการเกษตร และไม่สนใจที่จะเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เพราะไม่รู้ว่าทำไมจึงต้องจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ไม่แน่ใจว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด และคิดว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน

(2) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 28.40 ความรู้ความเข้าใจในระดับมาก มีจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 71.60 ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร แตกต่างกัน

(3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับต่อการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำแนกตามระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำ

แผนพัฒนาโครงการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรดังตาราง 37

ตาราง 37 สรุประดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร

ข้อความ	ผลที่ได้
1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกรจำแนกตามเพศ โดยเพศชาย และเพศหญิงมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	ไม่แตกต่าง
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรของเกษตรกรกรจำแนกตามอายุ	ไม่แตกต่าง
3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรของเกษตรกรกรจำแนกตามการศึกษา	ไม่แตกต่าง
4. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรของเกษตรกรกรจำแนกตามอาชีพ	ไม่แตกต่าง
5. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรของเกษตรกรกรจำแนกตามรายได้	ไม่แตกต่าง
6. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรของเกษตรกรกรจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	ไม่แตกต่าง
7. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรของเกษตรกรกรจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่ม	ไม่แตกต่าง
8. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกรจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาโครงการเกษตร	ไม่แตกต่าง
9. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกรจำแนกตามระดับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร	แตกต่าง

(4) ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร ที่สำคัญ 5 อันดับ คือ 'ไม่รู้ว่าทำไมจึงต้องจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร' ทำไมเกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร 'ไม่แน่ใจว่าปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรคืออะไร

ไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด และคิดว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน

(5) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาลงรูปสรรคในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรไว้เป็นลำดับ ดังนี้ ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการเกษตร กำหนดบทบาทของการออกความคิดเห็นในที่ประชุม ควรจัดประชุมและแสดงผลการประชุมต่อกลุ่มเกษตรกร และแผนพัฒนาโครงการเกษตรควรมีระยะเวลา 2 ปี - 5 ปี

2) ข้อเสนอปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ได้จากการจัดเวทีชุมชน ซึ่งที่ประชุมเวทีชุมชนได้มีการนำเสนอปัญหาเพียง 1 ปัญหาคือ เกษตรกรไม่สนใจเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร และได้จัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหาไว้ 5 ลำดับ คือ เกษตรกรไม่มีความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เกษตรกรไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือรัฐบาล และ เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

4.3.2 ข้อเสนอที่ได้จากการวิเคราะห์โครงการพัฒนา

ปัญหาที่สำคัญของเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรไม่เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร เกษตรกรไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกษตรกรบางคนไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เกษตรกรเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือรัฐบาล และ เกษตรกรไม่แน่ใจว่าโครงการอะไรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

แนวทางแก้ไขปัญหามีได้แก่ การกำหนดโครงการเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาและการประเมินโครงการ จึงกำหนดโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ รับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโครงการเกษตร กำหนดบทบาทของการออกความคิดเห็นของเกษตรกรในที่ประชุม การทำข้อตกลงร่วม จัดประชุมและแสดงผลการประชุมต่อกลุ่มเกษตรกร

วิธีดำเนินการโครงการ ใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควบคู่กับวิทยากรเกษตรในท้องถิ่น การนำเกษตรกรศึกษาดูงานแปลงเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ การสร้างการมีส่วนร่วมโดยการให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการเรียนรู้จากการกระทำจริง ร่วมกันวางแผน การมอบหมายภาระกิจหน้าที่ของแต่ละคนในแต่ละช่วงเวลาการดำเนินงาน ให้เกษตรกรเรียนรู้จากประสบการณ์ เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม และเรียนรู้โดยการค้นพบ ระหว่าง

การเรียนรู้จะมีแปลงสำหรับใช้ฝึกปฏิบัติและทำความเข้าใจตั้งแต่หลักเบื้องต้น การลงมือปฏิบัติเองในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี การสำรวจแปลง การวิเคราะห์ระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะต่างๆ ที่เกษตรกรต้องเผชิญ การหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบ การจัดการกับพืชในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต มีการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ของตนเอง การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน ได้แก่ แปลงเรียนรู้ สำหรับการฝึกปฏิบัติร่วมกัน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำโครงการ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น และวิทยากรท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จทางด้านเกษตรกรรม

4.3.3 ข้อสรุปที่ได้จากการทดลองใช้และปรับปรุงโครงการพัฒนา

1) การประเมินโครงการ หลังการเข้าร่วมโครงการ จากผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 25 คน ผลการประเมินโครงการพบว่า เกษตรกรทั้ง 25 คน

(1) ผลการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการบรรยายโดยวิทยากร ฝึกปฏิบัติการศึกษาดูงานแปลงเรียนรู้ของเกษตรกรที่ประสบการสำเร็จ และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันตลอดจนเสร็จสิ้นโครงการ

(2) ผลที่ได้รับรู้จากการนำไปปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดสารพิษที่ถูกต้องและปลอดภัย จากการตรวจวิเคราะห์พบว่าปลอดภัยทั้ง 25 ราย

(3) ผลการผลิตผักปลอดสารพิษและได้มาตรฐาน สามารถดำเนินการได้ตามข้อตกลงร่วมของกลุ่มทุกประการ

(4) โอกาสและแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตและการจัดการคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรในการผลิตผักปลอดสารพิษ ไม่มีการใช้พันธุ์พืชที่มีการตัดต่อพันธุกรรม ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสารเคมีเกษตรอื่นๆ เช่น สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารจับใบ เป็นต้น

2) การปรับปรุงโครงการพัฒนา

(1) ปรับปรุงวิธีการดำเนินโครงการ ใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควบคู่กับวิทยากรเกษตรกรในท้องถิ่น การนำเกษตรกรศึกษาดูงานแปลงเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ การสร้างการมีส่วนร่วมโดยการให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการเรียนรู้จากการกระทำจริง ร่วมกันวางแผน การมอบหมายภาระกิจหน้าที่ของแต่ละคนในแต่ละช่วงเวลา การดำเนินงาน ให้เกษตรกรเรียนรู้จากประสบการณ์ เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม และเรียนรู้โดยการค้นพบ ระหว่างการเรียนรู้จะมีแปลงสำหรับใช้ฝึกปฏิบัติและทำความเข้าใจตั้งแต่หลักเบื้องต้น การลงมือปฏิบัติเองในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี การสำรวจแปลง การวิเคราะห์ระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะต่างๆ ที่เกษตรกรต้องเผชิญ

การหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบ การจัดการกับพืชในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต มีการแลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ของตนเอง

(2) การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน ได้แก่ แปลงเรียนรู้สำหรับการฝึกปฏิบัติ ร่วมกัน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำโครงการ เช่น เมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ พืช สมุนไพรไล่แมลง ฯลฯ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และวิทยากรเกษตรกร

4.3.4 ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนา

โครงการเกษตร

จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้ยุทธศาสตร์หรือการสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร โดยการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โครงการเกษตร ผลความสำเร็จของโครงการปรากฏดังรายละเอียดตามภาพ 6

ภาพ 6 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการเกษตร